

Ковальчук Л. А.,
старший лаборант кафедри культурології та менеджменту
соціокультурної діяльності факультету соціальних наук
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ДОРОГА ДО МОЛОДОЇ У ВЕСІЛЬНИХ ПІСНЯХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

Анотація. У статті розглядаються пісенні мотиви, в яких оспівується складний шлях молодого з боярами по молоду, що відображає реалії поліського побуту в умовах внутрішньородової ізоляції поліщуків унаслідок природно-ландшафтних особливостей.

Ключові слова: Західне Полісся, весільні пісні, дорога, наречена, наречений.

Постановка проблеми. Весільний обряд – це коротка історія шлюбних стосунків, що існували століття чи навіть тисячоліття тому. Завдяки своїй суспільній значимості весільна обрядовість зберегла чимало архаїчних елементів. Здебільшого в них відображена не стільки сучасність, скільки глибока давнина, яка сьогодні вже мало кому зрозуміла, а доступна у своєму первинному значенні лише вузькому колу фахівців.

Отже, сценографія весільних ритуалів – це історія стосунків між алохтонними родами, які з метою створення нової сім'ї родичалися між собою. Це історія стосунків колишніх сусідів, як близьких, так і далеких.

Весільна пісня оспівує обрядові дії на синхронному зрізі, але через те, що мусить іноді пояснювати те, що вже не всім зрозуміле, часто відстає від сучасності і вносить на поверхню глибокі пережитки. Чимало їх у змісті весільних пісень, які оспівують те, що відбувається під час збору та руху молодого до молодої. Часто пісенний супровід використовує такі поетичні засоби, що й сучасній поезії можуть видатись занадто сміливими. А все тому, що вони втілюють не стільки поезію, скільки давній світогляд. Дійовими особами цих пісень стають всі елементи довкілля. У весільних піснях всі вони діють в ладі з весільними чинами і допомагають їм як тільки можуть. Отже, залежно від ландшафтно-кліматичних особливостей для різних місцин вони можуть бути різними.

Метою статті є демонстрація участі цих елементів у західнополіському весіллі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українське весілля – одна з улюблених тем фольклористів. Фундаментальні думки в його осмисленні належать Михайлові Грушевському [1], Хведорові Вовку [2]. Цікаві доповнення зробили Марія Шубравська [3], Олександр Правдюк [4], Валентина Борисенко [5]. Свою лепту в його осмислення внесли такі сучасні дослідники, як Віктор Давидюк [6; 7; 8], Олена Цвид-Гром [11], Зоряна Давидюк [9], Зоряна Марчук [10], Світлана Подолок [12]. Зокрема, Віктор Давидюк зацікавив специфічними архаїчними рисами волинського весілля [8], Зоряна Марчук в річичній культурно-історичної школи вивела походження весільних обрядів українців [10], Світлана Подолок зосередилася на специфіці жіночих образів у весільних піснях [12]. І тільки дослідження Олени Цвид-Гром стосувалися безпосередньо Західного Полісся, зокрема семантики, семіотики та символіки весільних пісенних образів [11].

Виклад основного матеріалу. Що стосується окремих весільних ритуалів, то окремо вони не вивчалися, хоча, як вважає Віктор Давидюк, кожен із них свого часу міг вважатися остаточним, а деякі були єдиними і самодостатніми [6]. Тому існує потреба детального аналізу кожного з них з обов'язковою прив'язкою до місцевості. Така обсервація дасть змогу побачити не лише давні міжродові стосунки, але й історично віддалений побут наших предків та їхні зусилля в умовах родової замкнутості в пошуках шлюбного партнера для свого родича чи родички. В цьому й полягає основна мета цієї студії.

Весілля у молодого й молодої починається в один день, але проходить окремо. Активація весільних дій на Західному Поліссі ініціюється з хати молодого, особливо тоді, коли дорога до молодої неблизька. В такому разі гості молодої ще мають час на приготування, поки над'їде молодий. У неділю рано-вранці в хаті батьків молодого збираються його гості. Раніше цей етап весілля називався «збір» і відбувався звечора в суботу, тобто вже після того, як дівчата уберуть коровай. Бояри були переважно з родичів молодого: «Щось на дворі та й негодонька, Дрібний дощик, непогодонька. Там Василечко збирається, Свого татонька питається: – Ой, татоньку мій, голубоньку, Чи багато бояр брати? – Ой синоньку, ти мій синоньку, Бери свою всю родиноньку: Багатая даруватиме, А бідная споминатиме» [13].

Із суботи на неділю молоді хлопці, декотрі з яких могли проживати й у сусідніх селах, залишалися у молодого, не спавши, на всю ніч, а вранці супроводжували його до молодої. Сьогодні згадка про це лишилася хіба що в піснях: «Збирайся родойку, В цьої день суботойку, А завтра в ниділийку, Поїдим по дівойку» [14].

Незважаючи на те, що на Західному Поліссі такий збір відбувається зранку перед самим походом до молодої, пісенні тексти, як видно з наведеного щойно, подають нічні картини. В окремих текстах молодий будить батька споряджати його в дорогу: «Ой, ни дзвін вже задзвонив, Там Іванко посінцьох похолодів, Там він свого татойка пробудив: – Ой, уставай, татойку, довго спиши, Чом ти мене в дорожейку ни радиши?» [15]. Про те, що споряджання молодого починалось ще з ночі, дізнаємося й з іншого варіанту пісні: «Ой, ни звин же то зазвонев, То наш Васелько по сінцьох походев, То він свого татойка пробудев: – Ой, уставай, татойку, довго спеш, Чом те мене до дівойки ни радиши? Вже вітьбор воритечка вочинев, Вже місяць дорожейку просвітев» [16].

Не спиться й батькові, і в нього заздалегідь готова універсальна відповідь, кого синові брати з собою до молодої: «Уже я, синокку, давно ни сплю, Таки тебе до дівойки виражу. Сади собі старосту старого, Сади собі дружечка вумного, Сади собі сваночки-співачки, Сади собі свашечки-сестрички, Бери собі цимбали з Варшави, Бери собі музики з Олики, То там вже чужая сторона, Ой, щоб же ти не набрався сором» [17].

В обов'язки матері входило забезпечити сина старостою, яким неодмінно мав бути її рідний брат: «*Вставай-но, матінко, чого спеш? Чом ти мене в дороженьку не рядеш? (2) Коло мене старости не садеш? – Є в тебе дружечко для того, Він тобі покаже дорогу*» [18].

«Старий староста» зобов'язаний дбати не стільки про те, щоб показати дорогу, скільки про господарські справи – засоби дозду: «*Не куй, староста, сваси перстень, Подкуй подкови под воронні кони*» [19].

Перед походом по молоду, судячи з деяких текстів, у молодого ще при місяці бояри сідали за стіл: «*Ой, розсіявся ясний місяць опу небу, Йї избираючи й усі гостойки в громаду. Вой розходився нашій Колючка по двору, Йї избираючи всі бояройки до столу. – Избирайтеся, всі бояройки, до столу Та й поїдемо й у великую дорогу. Туде нуїдем тильком є самє, Назад приїде Наталочка із намє*» [17].

Хоч у весільних піснях часто трапляється, за висловом Юзефа Крашевського, «особливе опоетизування убозтва, яке в співах повністю переінакшується» [20, с. 120], все ж таки важко й зовсім применшити факт великого застілля на самому початку весілля в молодого, поки запасів удосталь, а гостюють його найкращі приятелі: «*В неділеньку рано Сім столів стояло Поза тими столами Василько з боярами*» [18].

Бояри збираються не тільки для того, щоб повеселитись у парубочькій компанії, але й для того, щоб виробити «стратегію і тактику» свого походу й відходу. На території України перша шлюбна ніч молодих переважно проходить у домі молодого, чим істотно відрізняється від Поділля, де сильні пережитки матриархату, а тому молоді ночують у домі молодої, а також від Волині, де влаштовуються на нічліг там, «де ніч застане». Схоже, вплив «волинських» чи ще якихось звичаїв дїстався й любешівського Полісся на межі з історичною Пінщиною. Невипадково під час почту бояр молодий «*Батийка питається: – Чи мені там ночувати, Чи додому приїжджати*», на що отримує категоричну відповідь: «*Не роби соромайку, Приїжджай додомайку. Приїжджай з білим світом Да й до батьківського привіту*» [21].

Інше питання, яке непокоїть сина, – це питання про те, що він має говорити, коли приїде, як того вимагає звичай, тому він: «*Питається свого татойка: – Що мені там говорити? – Ни каже, сенку,ничого, Бо є бояри для того. І питимуть, і говоритимуть, За тебе молодого*» [22].

Як відбувався боярський збір без опоетизованих перебільшень, можемо судити на основі джерельних даних.

У Видричах Камінь-Каширського району перед тим, як молодий вирушає до молодої, його спомагають грїшми тільки батько й мати. Решта гостей тільки «*випивають по чарці й нашвидкуруч пригощаються*» [25, с. 48]. Та в багатьох селах цього ж району символічну допомогу молодому на дорожні витрати складають усі присутні члени його родини. Відбувається посаг молодого. При цьому співають так: «*Янесеньке сонце на гору їде, З Богом Василько на посаг їде, Просить татойка на спомагання: – Споможі мене, мій татойку, споможі мене мій риднейкий. Бо як таточко да й споможє, То й Божейко допоможє*» [22].

Спочатку батько, а потім і весь рід «спомагають» молодого. Як люди споможуть, молодого водять кругом столу за сходом сонця три рази. Під час обходу приспівують: «*Ой, рано, рано сонейко сходить, Молодий Кольочка й столи вубходить. Поки й вубїїде й сонейко зийде, Доки на віз сядє, сонейко зайде*» [23].

Ритуальний збір родини передував від'їзду до майбутньої дружини. Михайло Грушевський вважав, що спочатку це дійство являло собою «складку роду на женячку свого члена» [1, с. 274], адже весь рід був зацікавлений у здобутті жінки для свого родича, згодом – складанням васалів на весілля свого князя або податком з бояр на матеріальну підтримку полку у поході [2, с. 201]. У будь-якому разі ці кошти становили викупне за молоду.

У піснях значно пізнішого походження вже відчутні вкраплення релігійного культу, тому спомагання у них асоціюється із наділенням Божою допомогою, «*щестєм, здоровлєм, долю добрею*» [24, с. 176].

Слова пісні «*То не місячик світить, То не соніко сходить. Молодейкий Василько Кругом столика ходить*» [22] нагадують виконання парубком одного із багатьох видів магїчних і захисних дій під час виряджання його за дружиною.

Тї, хто має їхати, спомігши, випивши та вхопивши на ходу щось зі столу, тут же виходять по одному з хати, чим забезпечують простір біля столу для наступних дій. «*Після цього старший сват обводить молодого, шо тримається за гарану, навколо столу, на кожному розі якого лежить по хлібині. Перед кожною з них молодий зупиняється, хреститься й цілує хліб. Такий обхід здійснюється зі сходу на захід тричі*» [25, с. 48]. Пісенний фольклор відгукується на це дійство таким текстом: «*То не сонечко світить, То місячик сходить, Молодий Василько, Молодесейкий, Кругом столика ходить*» [25, с. 48].

Потім, не чекаючи, поки спорядять сваху з молодим на віз, бояри верхи на конях виїжджали наперед: «*Сніжком дорожка припадається, Василько до дівки вибирається. Пустив нахолку в поперед полку, Щоб були столи позастелені, Щоб були брами повідчинені, Щоб була панна його й убрана*» [22].

Виходячи з хати, молодий кланяється батькові й матері до ніг: «*Ступив Василько на лужок, Кланяється батькові й матері до нужок. – Ой кланяйся, Васильку, низенько, Бо вже твоє вінчанне близенько*» [22].

Урочистість цього моменту виявляє така кількість пісень, що якби їх переспівати всі, то це зайняло б добру годину. Наведемо тільки деякі з них: «*Чорна хмара віступає, Дрібний доцик накрапає, Дрібний доцик накрапає, Жинишко виїдає. Жинишко виїдає, До коника розмавляє: – Ни візе ж те мене, коню, До королькового двору: Там сичуть, там рубають, Там же нас ни приймають. Давізе ж те міне, коню, Да й до тецьового двору: Там же п'ють-віпіввають, Там же нас дождидають*» [26].

Із наведеного легко зрозуміти, що й у молодої не гають часу марно, паралельно з боярами відзначають весілля й дружки. Або ж то так мало б відбуватися тільки в уяві молодого.

«*Колисом сонце нагору їде, (2) З Богом Васелько до дівки їде. (2) – Благослови, батьку й мати, До дівки від'їжджати (3) – Хай Бог благословєть. – Ой, нутє, не барїте, Васелька спорадїте, До дівки одрадїте*» [27].

Після збору представників роду батьки, виряджаючи свого сина у далеку дорогу, обсіввають його житом і кроплять свяченою водою.

«*В неділеньку рано, Сонейко заходить. В неділейку рано Татойко з хлібом обходить. Обїйди мене довгим віком. Обїй миє пшеницею, Обдїли миє доляницею*» [28].

Коли усі виходять на подвір'я, то перед тим, як їхати до молодої, мати обсіпає зерном, а батько святить водою всю родину: «*Не сїй, мати, хмелем, Обїй мати житом – Надїле добрим битом. Ой, бижїте, коники, хутейко, Вже до меї*

тещайки близейко, Вже в меї тещі мед-вино п'ють, І на мене молодого давно ждуть» [27]. «Сипте пшеницю в нові ворота, Пасіте кони та Василькови, Бо буде їхати до тестя в гости, А в його тестийка ворота тройніі, Ворота тройніі да всі золотіі. В перших воротях місячик світить, А в других воротях соничко гріє, А в третіх воротях Василько їде. Місячик світить, то буде виднейко, Сонечко гріє, то буде теплейко, Василько їде, буде веселейко» [29]. «Сіяла мати житом, (2) А батько водою, Сам Господь дольою. Кропи, тату, коня, Проси пана Бога, Щоб коник сив, Дітятко зносив. У далекій дорози, Йї у далекій дорози, У далекій дорози, В тестейка на порози» [30].

Поки ідуть до дівки, співають такі пісні: «Мати сена на-родела (2), Місяцем нарадела, Зорою впаразала, До дівки вира-жала. До дівки виража... – Ни їдь, сенойку, по дівойку, Не їдь, сенойку, по дівой... Пудождемо гово бідойку. Пудождемо гово бідай... – Ой, рад би, мати, пудождати, Бо й рад би, мати, пудождат... Не можу коня ї удержат... Золоте шори пори-ває, Золоте шори поривай... Сам до дівойки вод їжджає, Сам до дівойки вод їжджай» [31]. «Тільки Івасьо з двура з їжджає, На Дунай поглядає Йому калена, йому червона Дорожейку сте-лить. Війняв шабельку з правого боку Став калинойку сікти. – Ой не для тебе, Івасю-князю, ся калина саджана, Ой но для тибе, Івасю-князю, Галочка споряджена» [32]. «Ой, мої віте ворожийкє, (2) Ни переходьте дорожийкє. (2) Нихай перейде сам Господь-Биг, (2) Нихай перейде татойко мий, (2) Нихай покропить водицею, (2) Нихай обсіє тианицею» [30]. «Ой оля-ночки – подоляночки, Просимо вас. Не переходьте нам доро-жайку Поперед нас. Бо ми їдемо по дружинойку В добрий час» [33]. «Зилений морижийку, (2) Встили нам дорижийку З бать-кового двору До тестьового даму, До тестьового дам...» [31].

Водночас нарівні з усіма забобонами поліщук прагне й Бо-жого благословення: «Ой, сусідочки, вороги, Да ни тирихоть-те й дороги. Да нихай тириїде Господь Бог, Да нихай тириїде батько мой. Да нихай тириїде ясна ж зора, Да нихай тириїде матьонка моя» [34, с. 68–69].

Наведемо цікаву пісню, яка розкриває таємницю невразли-вості молодого: «В нашого Івана кривії ноги, (2) Він коубами втирається, (2) Він до Оксани збирається. (2) В нашого Івана чорнії очі, Він не боїться темної ночі, Йде до Оксани посеред ночі» [35]. Текст явно продовжує традицію дотинків, які викону-валися або навесні, або ж у ніч на Купала. Адже пряме завдання свашок полягає у тому, щоб не гудити, а вихвалити свого родича. В цьому переконаємося далі. Та можливо, кривизна, каліцтво виспівуються перед самою дорогою й з іншою метою – щоб ні-хто не зурочив. Цілком можливо, що таке ж магічне значення мав у давніх уявленнях і полудень як найсприятливіша пора для по-дорожі: «Не їдь, Грицю, по дівойку, Дожидай до обідойку» [36].

Дорога підносить молодому масу перешкод, але тільки коли він долає всі, викликає захоплення і подив незнайомих людей: «Будем схати лісом-коринєм, Лісом-кориннем, часом-каміннем, Лісом-кориннем, часом камін... То ї будуть люде дивуватися: (2) – Ой чий то, Боже, чий то зять їде, Вой чий то, Боже, чий то зять ї...? – Не дивуйтєся добрії люде, Не дивуйтєся добрії лю... Годуйте дочки, то ї вам зять буде, Годуйте дочки, то ї вам зять бу... – Ме годували – повод давали, Ме годували – повод дава... Такого зятя це ї ни видали, Такого зятя це ї ни вида...» [31]. Все це нагадує реакцію на появу ініціанта після обряду іні-ціації в казкових сюжетах та в звичаях австралійських абориге-нів, де після повернення ініціанта з лісу жінки вдавали, що не впізнають його, а самому новопосвяченому давали нове ім'я.

Наслідок частування бояр позначається й на молодому, причому в той момент, коли він наближається до тестевого подвір'я. Такий текст знаходимо в Оскара Кольберга: «Боро-виною, боровиною Ой хто ж то їде вечериною? – Ой їде, їде молодий п'яний: – Ччини ворота – я твуй коханий» [37, с. 9].

У пісенних текстах відбилися різні етапи історичної ево-люції весільного обряду залежно від суспільних норм. Спочат-ку товариство молодого нагадує розбійників, що їде грабува-ти «комороньку, це ї нову обороньку» та забирати дівчину. До того ж хор закликає учасників їхати тихо, а «дороженьку», «дубровойку», «червону калинойку» просять не давати тестеві знати, «що їде зять грабувати». Далі вони мають назву бояр-ської дружини на чолі з князем. Мета їхнього походу залиша-ється тією самою, але тепер вони вирушають у бій: «Збирай-теся, з їжайтеся, Всі бояри, до столу (2), Та ї підемо, та ї поїдемо У чужу сторону (2). Там виб'ємо, вистрелемо, Кам'я-ну стрілку (2), Гузьмемо, ї привеземо Вітьочці жінку» [38].

Тепер наближення «Іванка з своїм полком» не становить ніякої таємниці. Навпаки, шойно підковані коні піднімають «дими стовпом». Пізніше походження мають ті пісні, у яких майбутній зять посилає до тестя посланця, щоб сповістив про близький їхній приїзд: «Ой, ти, дружечку, вперед біжи, Моєму тестейку вісти неси. Хай застилає тисові столи, Хай нали-ває повни повниці, Повни повниці, меду шкляниці. Хай ожидає гостя любого, Гостя любого зятейка свого» [39, с. 77]. Як бачимо, будь-який мотив нападу відсутній.

Весільному поїздові молодого односельчани роблять пере-поні. Молоді хлопці влаштовували весільному поїздові молодого **перейму**: «виносять стола. На ньому лежить бу-хонець хліба, соль і букет квітів» [40, с. 68]. Вимагають пере-пою. Свашки коментують цей напад так: «Вижівська босота Прип'яла до плота Перепії одбирають, До дівки не пускають» [41]. Бояри не збираються здаватися. Так виникає перша колізія в ході весілля: «Скачіте, коники через стил, Бо хочуть відібрати перетий, А ми їм перепоею не дамо, А ми того столика ї 'б'їдемо» [22]. Цей звичай нагадує своєрідний торг за дівчину, право на яку до цього мали всі члени громади [2, с. 261]. Завер-шується цей конфлікт традиційно: «А вже щоб дали молодим дорогу, то ставили їм горілку» [40, с. 68].

У тексті цієї пісні йдеться про один із декількох викупів за молоду, які передбачені складною церемонією «весільного походу». Загалом таких перейм буває три: в дорозі, де перепиняють хлопці з села молоді, біля воріт, де не пропускають дружки, та безпосередньо за столом, де місце біля молоді пильнує брат. Згодом буде ще одна нагода взяти з молодого гроші в кінці ве-сілля. Це вже «перепій», без якого молоду не випустять із хати.

Цікавий у місцевій традиції той факт, що новоприбулий з молодим «полк» майбутні родичі називають не інакше, як «лит-ва»: «Не наїжджайте, литва, Бо буде з вами битва. Будемо войовати, Гальочки не давати» [39, с. 100]. І ця пісня відома на всій території Західного Полісся.

Висновки. Отже, весільна пісенність Західного Полісся досить повно відображає ритуал збору та походу молодого по молоду. Біль-шість текстів, яким він супроводжується, має місцеве походження, про що свідчать численні не тільки фонетичні, але й морфологіч-ні та лексичні діалектизми. Цікаво, що ремарки респондентів вже ближчі до літературної мови, ніж самі пісенні тексти.

Помічники молодого в його поході по молоду традиційні для українського весілля загалом (сонечко, місячик, батько, ма-ти, моріг, вітер, Господь Бог).

Заважають у дорозі, як і всюди, «сусідочки», «босота». Локальну своєрідність становлять «оляночки-подоляночки», хоч Поділля й неблизький до Полісся край. Цілком вірогідно, що пісня потрапила сюди з сусідньої Волині.

Особливістю поліського архаїчного ритуалу можна вважати прояв насильства з боку роду молодого до роду молоді. На виставлену перейму в поліщуків існує тільки два способи подолання – скакання коників через стіл або об'їзд, – але не викуп. Саме тому прихід війська молодого родичі молоді порівнюють з наступом Литви, що можна вважати віддзеркаленням середньовічних конфліктів на західнополіських землях між русинами та ятвягами.

Незважаючи на змальовані в піснях труднощі в подоланні шляху до молоді, родину поліщуків шукають у межах власного природно-кліматичного середовища, тому в пісенних текстах шлях пролягає через дубровуку, ліс-коріння, боровину.

Література:

- Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т. 9-ти кн. / М. Грушевський. – К. : Либідь, 1993– . Т. 1. – 1993. – 400 с.
- Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології / Хв. Вовк. – К. : Мистецтво, 1995. – 336 с.
- Шубравська М. Весільна пісенність на Україні та її обрядова функція / М. Шубравська // Весільні пісні : в 2 кн. – К. : Наукова думка, 1982– . – Кн. 1. – 1982. – С. 11–53.
- Весілля : у 2 кн. – К., 1970.
- Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні: Історико-етнографічне дослідження / В. Борисенко. – К. : Наукова думка, 1988. – 190 с.
- Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору / В. Давидюк. – Луцьк, 2008.
- Давидюк В. Волинське весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити. – 2005. – Вип. 8.
- Давидюк В. Діахронія волинського весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити. – 2006. – Вип. 9.
- Давидюк З. Весільний сирний обряд Західного Полісся на археологічному тлі / З. Давидюк // Полісся: Етнікос, традиції, культура. – Луцьк, 1996.
- Марчук З. Генеалогія українського весілля / З. Марчук. – Луцьк : Інститут культурної антропології, 2005. – 284 с.
- Гром О. Єротична символіка в контексті весільного обряду Західного Полісся / О. Гром // Полісся: етнікос, традиції, культура. – Луцьк : Вежа, 1997. – С. 181–187.
- Подолук С. Жінки в українському весіллі / С. Подолук. – Луцьк, 2013. – 312 с.
- Архів ПВНЦ. – Ф. 5. – Опр. 1. – Од. зб. 26. (Записано у с. Кукли Маневицького р-ну від О. Хомич 1925 р.н.)
- Записала С. Вертей у с. Заброди Ратнівського р-ну від П. Вертей.
- Записала Г. Назарук у с. Видранця Ратнівського р-ну від В. Назарук.
- Записала Н. Магдисюк у с. Воля Щитинська Ратнівського р-ну від М. Сильчук.
- Записано від жительки с. Запруддя Камінь-Каширського р-ну М. Шворака 1913 р.н.
- Записано у с. Світязь від Л. Півачук 1916 р.н.
- Записала Т. Карловська у с. Заболоття Ратнівського р-ну від З. Сверби.
- Крашевський Ю. Спогади з Полісся, Волині і Литви / Ю. Крашевський ; переклад за виданнями “Wspomnienia Polesia, Wołynii” przez J.I. Kraszewkiego (Wilno, 1840) та “Wspomnienia Polesia, Wołynii Litwy J.I. Kraszewkiego”, wydanew Paryżu, 1860). – Луцьк, 2012.
- Записали Л. Неділя, Т. Сас, О. Курса у с. Невір Любешівського р-ну від Т. Герасиміч 1907 р.н. (1997 р.)
- Записала Г. Бурко у с. Велимче Ратнівського р-ну від М. Бурко 1918 р.н., Я. Ятчук 1928 р.н., А. Никончук 1924 р.н.
- Записала Н. Магдисюк у с. Воля Щитинська Ратнівського р-ну від М. Сильчук.
- Весілля у Гуті-Камінський / Зап. Л. Чирук // Фольклористичні зошити. – 2005. – Вип. 8. – С. 175–186.
- Кондратович О. Весілля на Поліссі / О. Кондратович. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 110 с.
- Архів АПВЦ. – Ф. 5. Опр. 1. Од. зб. 1. Од. зб. 27. (Записано у с. Березичі Любешівського р-ну від П. Ковальчук 1923 р.н.)
- Записала С. Вертей у с. Заброди Ратнівського р-ну від П. Вертей.
- Записала Л. Бочарова у с. Ниці Старовижівського р-ну від М. Качко 1925 р.н. (1992 р.)
- Записано у с. Воля Любешівська Любешівського р-ну від М. Пасевич 1926 р.н.
- Записала А. Головій у с. Тур Ратнівського р-ну від Т. Герасимук.
- Записано О. Бакалюк, О. Макеєвою у с. Заброди Ратнівського р-ну від Г. Повх, З. Шмигівської.
- Записано від К. Муравчук 1924 р.н. (1992 р.)
- Записано у с. Воля Любешівська Любешівського р-ну від Ф. Корос 1932 р.н.
- Гапон Л. Інценізація весільних обрядів / Л. Гапон. – Рівне, 2006. – 167 с.
- Записала В. Октеюк у с. Самари Ратнівського р-ну від О. Штик.
- Записала Т. Карловська у с. Заболоття Ратнівського р-ну від Г. Білітюк.
- Zwyczaje i obzędyweselne z Polesia. Podal Oskar Kolberg. – Kraków, 1889.
- Архів ПВНЦ. Ф. 5. Опр. 1. Од. зб. 5. (Записано у с. Запруддя Камінь-Каширського р-ну від М. Шворака 1913 р.н.)
- Денисюк І. Пісні з-над берегів Турського озера: Пісні і коментарі / І. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 256 с.
- Весілля у Сварицевичах (етнографічний опис із народних уст) / Зап., транскриб. та впоряд. Р. Цалун, муз. ред. Ю. Рибак // Фольклористичні зошити. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 59–117.
- Записано у смт. Стара Виживка від В. Коляди 1930 р.н. (2012 р.)

Ковальчук Л. А. *Путь к невесте в свадебных песнях Западного Полесья*

Аннотация. В статье рассматриваются песенные мотивы, воспевающие сложный путь жениха с боярами к невесте, который отображает реалии полесского быта в условиях внутриродовой изолированности полещуков вследствие природно-ландшафтных особенностей.

Ключевые слова: Западное Полесье, свадебные песни, путь, невеста, жених.

Kovalchuk L. *A way to a bride in Western Polissya wedding songs*

Summary. The article deals with the song motifs, which celebrate the difficult way to a bride of the fiancé with nobles, reflecting the Polissya realities of life in terms of domestic generic Polishchuks isolation due to natural landscape features.

Key words: Western Polissya, wedding songs, way, bride, fiancé.